

ชื่อมัสยิดในกรุงเทพมหานคร: ภาษาและการสื่อสารทางวัฒนธรรม

วาริต เจริญราษฎร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

Email: yusof_lee@hotmail.com

รับบทความ 3 กรกฎาคม 2563 แก้ไขบทความ 1 กุมภาพันธ์ 2564 ตอบบรี 22 กุมภาพันธ์ 2564

ออนไลน์ 21 มิถุนายน 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะของภาษาที่ใช้ตั้งชื่อมัสยิดในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ที่มาของภาษา ความหมาย และเพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนจากการสื่อสารทางวัฒนธรรมของชื่อมัสยิดในกรุงเทพมหานคร ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ ชื่อมัสยิดในกรุงเทพมหานคร ทั้งมัสยิดที่จดทะเบียนจัดตั้งมัสยิดและมัสยิดที่ไม่ได้จดทะเบียนจัดตั้งมัสยิด จำนวน 183 ชื่อ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผลการวิจัยด้านลักษณะของภาษาที่ใช้ตั้งชื่อมัสยิดพบว่าที่มาของภาษาที่ใช้ตั้งชื่อ 4 ลักษณะ ได้แก่ ชื่ออาหรับ 166 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 90.71 ชื่อไทย 11 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 6.01 ชื่อไทยประสมอาหรับ 3 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 1.64 ชื่อมลายู-ชวา 2 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 1.09 และชื่อไทยประสมฮินดู 1 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 0.55 ตามลำดับ ส่วนความหมายของชื่อมัสยิดพบว่ามีความหมาย 11 ลักษณะ ได้แก่ ความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะของศาสนอิสลาม 38 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 20.76 ความรัก ความสามัคคี การรวมตัวกันเพื่ออิสลาม 23 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 12.11 สถานที่ สิ่งปลูกสร้าง 21 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 11.46 คุณธรรม ความดี 21 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 11.46 การขึ้นทางศาสนา 21 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 11.46 ความศรัทธา การสำรวมตนต่อพระเจ้า 18 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 9.83 ความสันติ ความสุข 11 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 6 สวรรค์ 11 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 6 ความภักดีต่อพระเจ้า 9 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 4.92 พระนามและคุณลักษณะของพระเจ้า 7 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 3.82 และชื่อบุคคล 4 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 2.18 ตามลำดับ ผลการวิจัยด้านภาพสะท้อนการสื่อสารทางวัฒนธรรมจากชื่อมัสยิด พบว่าชื่อมัสยิดสะท้อนการสื่อสารทางวัฒนธรรม 6 ประการ ได้แก่ ภาพสะท้อนการสร้างภาพเชื่อมั่นในเอกภาพของพระเจ้า ภาพสะท้อนการธำรงสังคมมุสลิม ภาพสะท้อนการประกันการตอบแทนในสวรรค์ ภาพสะท้อนการนิยามอัตลักษณ์ทางศาสนา ภาพสะท้อนการปลูกฝังจริยธรรมอิสลาม และภาพสะท้อนการบันทึกประวัติศาสตร์ชุมชน ผลการวิจัยแสดงถึงอัตลักษณ์และระบบความคิดของชาวไทยมุสลิมอันเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างความสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม ตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร

คำสำคัญ ชื่อมัสยิด ภาษาและวัฒนธรรมไทย การสื่อสารทางวัฒนธรรม

The Names of Mosques in Bangkok: Language and Interpretation of Cultures

Warid Charoenrad

Faculty of Humanities and Social Sciences, Dhonburi Rajabhat University

Email: yusof_lee@hotmail.com

Received 3 July 2020; revised 1 February 2021; accepted 22 February 2021;
online 21 June 2021

Abstract

The aims of this research are to analyze language usage in naming mosques in Bangkok, including language origin and meaning; and also to study reflections from the interpretation of cultures in those mosque names. The research data involved 183 mosque names in Bangkok, compiled from both registered and unregistered mosques. Qualitative research methods were employed in this research and; the data were analyzed according to the research objectives. The results show that language usage to name mosques in Bangkok can be divided into four types, including 166 Arabic names (90.71%); 11 Thai names (6.01%); 3 Thai mixed with Arabic names (1.64%); 2 Malay-Java names (1.09%); and 1 Thai mixed with Urdu name (0.55%) respectively. In terms of the meanings of mosque names, there are 11 categories including 38 names on meaning characteristics from the religion of Islam (20.76%); 23 names on the meaning of love, harmony and unity within Islam (12.11%); 21 names on the meaning of places and buildings (11.46%); 21 names on the meaning of morality and goodness (11.46%); 21 names on the meaning of guidance (also called “Hidayah”) (11.46%); 18 names on the meaning of faith, piety and fear of Allah (also known as “Taqwa”) (6.00%); 11 names on the meaning of heaven (6.00%); 9 names on meaning of loyalty to Allah (4.92%); 7 names on the meaning of appellation and characteristics of Allah (3.82%); and 4 famous people names (2.18%), respectively. There are 6 groups of the reflections about interpretation of cultures from mosques’ names in Bangkok, including building faith in the unity of Allah (also known as “Tawhid”); persisting in Islamic society; conducting insurance (also known as “Takaful”) and reciprocity in heaven; defining Islamic identity; cultivating Islamic morality; and recording community history. The results also indicate that, according to the Royal Policy for Education of His Majesty King Maha Vajiralongkorn Bodindradebayavarangkun (King Rama X), the identity and thinking system of Thai-Muslim people are most important to strengthen peace in this multicultural society.

Keywords: mosque names, Thai language and culture, interpretation of culture

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มัสยิดเป็นศาสนสถานสำคัญในศาสนาอิสลาม ชาวมุสลิมทุกคนล้วนมีวิถีชีวิตที่ต้องผูกพันกับมัสยิดอยู่เสมอ เนื่องจากเป็นสถานที่แสดงความระลึกและภักดีต่ออัลลอฮ์ (พระเจ้าในศาสนาอิสลาม) ดังที่ บรรจง บินกาซัน (2547, น. 106) กล่าวว่า มัสยิดเป็นสถานที่สำหรับนมาซ (ละหมาด) เพื่อแสดงความเคารพและระลึกถึงอัลลอฮ์ ถือว่าเป็นจุดศูนย์กลางจิตใจของชาวมุสลิม จากคำกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นอิทธิพลของมัสยิดต่อจารีตปฏิบัติของชาวมุสลิมทั่วโลก เนื่องจากการนมาซเป็นบัญญัติสำคัญในศาสนาอิสลามที่มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติให้ครบถ้วน ดังข้อความในอัลกุรอาน ความว่า

“พวกเจ้าจงรักษาการนมาซทั้งหลายไว้ และนมาซที่อยู่งึ่งกลาง (คือ ละหมาดอัคริ) และจงยืนนมาซเพื่ออัลลอฮ์โดยนอบน้อม” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ, 1919, น. 79) สอดคล้องกับหะดีษของศาสดามุฮัมมัด ความว่า “พวกท่านลองตอบสิว่า ถ้าหากว่าหน้าประตูบ้านของพวกท่านมีแม่น้ำไหลผ่าน เพื่อที่พวกท่านจะได้อาบน้ำชำระร่างกายห้าครั้งในทุก ๆ วัน แล้วท่านยังมีสิ่งสกปรกหรือกลิ่นตัวติดหรือค้างอยู่อีกไหม” บรรดาผู้ที่ฟังท่านอยู่ตอบว่า จะไม่มีสิ่งสกปรกหลงเหลือเลย ท่านก็กล่าวอีกต่อไปว่า “ดังนั้นการนมาซห้าเวลาก็เช่นกัน อัลลอฮ์จะทรงชำระบาปและความผิดต่าง ๆ ของพวกท่านด้วยการนมาซ” (รายงานโดยบุคอรี และมุสลิม)

คำสั่งของอัลลอฮ์ผ่านคัมภีร์อัลกุรอานดังกล่าว เป็นต้นทางแห่งข้อบัญญัติที่ชาวมุสลิมต้องนมาซอย่างเคร่งครัด หากมุสลิมขาดการนมาซจึงเป็นการขัดคำสั่งของอัลลอฮ์ โองการของอัลลอฮ์ทำให้ชาวมุสลิมผูกพันกับมัสยิดเนื่องจากต้องนมาซวันละ 5 เวลา นอกจากนี้การนมาซยังเป็นเครื่องยับยั้งการกระทำที่ชั่วร้ายต่าง ๆ และสามารถชำระบาป ชำระจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ ดังข้อความในอัลกุรอาน ความว่า “แท้จริงการนมาซสามารถยับยั้งมิให้กระทำความโสมมและความชั่ว” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ, 1919, น. 989)

มัสยิดจึงเป็นสถานที่แสวงหาความโปรดปรานและความเมตตาของอัลลอฮ์ การนมาซเป็นทั้งข้อกำหนดที่มุสลิมต้องปฏิบัติ และเป็นทั้งการเชิญชวนให้มุสลิมมีใจใกล้ชิดกับศาสนาอิสลาม เนื่องจากการนมาซเป็นเครื่องชำระความผิดบาป ทำให้จิตใจสะอาดสดใส ลักษณะเช่นนี้ทำให้ชุมชนมุสลิมทั่วโลกต้องสร้างมัสยิดเพื่อเป็นสถานที่นมาซร่วมกัน ชาวมุสลิมจึงมีความคุ้นเคย ผูกพัน และไปนมาซในมัสยิดตราบที่ยังมีชีวิตอยู่ ดังที่ ต่วน สุวรรณศาสน์ (2519, น. 81) กล่าวว่า ตราบใดที่มุสลิมยังมีชีวิตเขาจะไปนมาซที่มัสยิด เว้นแต่สตรีมีประจำเดือนเท่านั้น นอกจากนี้มัสยิดยังเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมสำคัญของชาวมุสลิม เช่น อีดิลฟิตรี อีดิลอฎฮา การกล่าวคุญบะฮ์ (เทศนา) รวมถึงการประชุมหารือเรื่องต่าง ๆ ดังที่ศูนย์กลาง

อิสลามแห่งประเทศไทย (2530, น. 87) ได้ระบุไว้ว่า “มัสยิดนี้นอกจากพิธีละหมาดร่วมกันแล้ว ยังเป็นศูนย์กลางของประชาชนในหมู่บ้านนั้น ๆ สำหรับจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประเพณีและวันสำคัญทางศาสนาอิสลามอีกด้วย” จึงกล่าวได้ว่ามัสยิดคือสถานที่สำคัญประจำชุมชนมุสลิมทุกแห่ง

ประเทศไทยมีผู้นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 2,389,757 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562) มีจำนวนมากเป็นอันดับที่ 2 ของศาสนาที่มีผู้นับถือทั้งหมด บริเวณที่มีชุมชนมุสลิมหนาแน่นแห่งหนึ่งในประเทศไทยคือกรุงเทพมหานคร ซึ่งนอกจากจะเป็นเมืองหลวงของประเทศแล้วยังมีประวัติความเป็นมาผูกพันกับชาวมุสลิมเชื้อสายต่าง ๆ อย่างยาวนาน ตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เมื่อบางกอกเปลี่ยนจากเมืองหน้าด่านของกรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองหลวง ชาวมุสลิมหลายเชื้อชาติได้เดินทางเข้ามาบริเวณพระนคร เนื่องจากราชสำนักเปิดโอกาสให้ชาวมุสลิมเข้ามามีส่วนในการพัฒนาบ้านเมืองโดยกำหนดเขตพื้นที่ในการตั้งชุมชนที่อยู่อาศัยเป็นสัดส่วน เช่น ชุมชนช่างทองที่มีมัสยิดตึกดิน ชุมชนทหารที่มีมัสยิดบ้านครัว ชุมชนเกษตรกรที่มีมัสยิดทรายกองดิน เป็นต้น (อาดิศร์ อิดริส รักษมณี, 2558, น. 3)

นอกจากนี้ ใน*ประชุมพงศาวดาร เล่มที่ 11* (2507, น. 50) กล่าวถึงการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานครอีกลักษณะหนึ่งว่า สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มีการกวาดต้อนชาวมุสลิมจากปัตตานีมาในพระนคร 2 ครั้ง คือ พ.ศ. 2329 และ พ.ศ. 2334 เนื่องจากเจ้าเมืองปัตตานีกระด้างกระเดื่อง ก่อการกบฏ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกจึงรับสั่งให้พระยากลาโหมราชเสนายกทัพไปปราบปราม เมื่อปราบได้สำเร็จจึงกวาดต้อนเชลยมุสลิมเข้ามายังกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้รัชสมัยพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวยังเกิดความวุ่นวายที่ไทรบุรี จึงมีการกวาดต้อนชาวมุสลิมมายังพระนครและบริเวณใกล้เคียงอีกครั้ง

จึงกล่าวได้ว่าชาวมุสลิมอาศัยอยู่ในบริเวณกรุงเทพมหานครตั้งแต่ยุคแรกของรัตนโกสินทร์ ดังนั้นจึงมีชุมชนมุสลิมเก่าแก่ในกรุงเทพมหานครเป็นจำนวนมาก และมีมัสยิดประจำชุมชนเพื่อใช้ในการประกอบกิจกรรมสำคัญทางศาสนาเป็นจำนวนมากเช่นกัน มัสยิดเหล่านี้ถือเป็นอาณาเขตของอัลลอฮ์ที่ต้องสำรวมและละเว้นการปฏิบัติความชั่ว ดังข้อความในอัลกุรอาน ความว่า

“และว่าแท้จริงบรรดามัสยิดนั้นเป็นของอัลลอฮ์ ดังนั้นพวกเธออย่าวิงวอนขอผู้ใดเคียงคู่กับอัลลอฮ์” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ, 1919, น. 1580) และ “...และพวกเธอจงอย่าสมสู่กับพวกนาง ขณะที่พวกเธอพักสงบอยู่ในมัสยิด นั่นคือบรรดาขอบเขตของอัลลอฮ์...” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ, 1919, น. 58)

ดังนั้นมัสยิดแต่ละแห่งจึงมีการตั้งชื่อ โดยกำหนดลักษณะของภาษา ได้แก่ ที่มาของภาษาที่ใช้ตั้งชื่อ และความหมายของชื่อ ด้วยความพิถีพิถัน สอดคล้องกับหลักการและแนวคิดของศาสนาอิสลาม เพื่อให้เหมาะสมกับเกียรติภูมิของอัลลอฮ์และศาสนาอิสลาม ปัจจุบันมัสยิดเหล่านี้ตั้งอยู่ท่ามกลางความเจริญและมีการติดต่อสื่อสารกับชาวไทยต่างศาสนาอยู่เสมอในการติดต่อสัมพันธ์กันนั้นความเข้าใจระบบความคิด ความเชื่อ จารีต และวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญ จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ชื่อมัสยิดในกรุงเทพมหานครสะท้อนถึงภูมิหลัง ระบบคิดรากเหง้าทางวัฒนธรรมตลอดจนค่านิยมของชาวมุสลิมในแต่ละชุมชนอย่างชัดเจน

ด้านภาษา ผู้วิจัยพบว่าชื่อมัสยิดมีที่มาทางภาษาที่หลากหลายและน่าสนใจ เช่น มัสยิดสวนพลู (ภาษาไทย) มัสยิดบางอุทิศ (ภาษาไทย + สันสกฤต) มัสยิดสุวรรณภูมิ (ภาษาสันสกฤต) มัสยิดดาร์ลุคอรอต (ภาษาอาหรับ) มัสยิดยะวา (ภาษาชวา) ที่มาทางภาษาของชื่อมัสยิดเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างของชื่อมัสยิด วิธีการตั้งชื่อมัสยิด ตลอดจนอิทธิพลทางภาษาและวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับความหมายของชื่อมัสยิด ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมประจำชุมชน ด้านความหมายของชื่อมัสยิดนอกจากจะใช้เรียกแทนมัสยิดให้มีความเฉพาะเจาะจงแล้ว ยังสะท้อนถึงแนวคิด ค่านิยม อัตลักษณ์ของชุมชนอันเป็นที่ตั้งของมัสยิดแต่ละแห่ง เช่น มัสยิดนุรุลลอห์ หมายถึง แสงสว่างแห่งอัลลอฮ์ สะท้อนถึงการยึดมั่นในแนวทางของอัลลอฮ์ มัสยิดอรัระห์มาน หมายถึง ผู้ทรงกรุณาปรานี ซึ่งเป็นพระนามหนึ่งของอัลลอฮ์ แสดงถึงความเชื่อมั่นในพระเมตตาของพระเจ้า เป็นที่มาของพฤติกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับความเมตตาของพระเจ้า เช่น การดุอาอ์ (ขอพร) มัสยิดนุรุสสะลาม หมายถึง แสงสว่างแห่งสันติ แสดงถึงค่านิยมของชาวมุสลิมในชุมชนที่แสวงหาความสงบ สันติ ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน

จากความหมายของชื่อมัสยิดที่นำมากล่าวจะเห็นว่าความหมายของชื่อมัสยิดเป็นสัญลักษณ์สำคัญที่แสดงถึงอัตลักษณ์และเป็นการสื่อสารแนวคิดทางวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษสู่คนรุ่นหลัง ไม่ว่าจะเป็นการปลูกฝังค่านิยมของชุมชน การปลูกฝังหลักการทางศาสนา การบอกเล่าภูมิหลังของชุมชน การแสดงอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจของชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารทางวัฒนธรรม (The Interpretation of Cultures) ที่เชื่อว่าภาษาและการกระทำของมนุษย์เป็นสัญลักษณ์เพื่อการสื่อสารวัฒนธรรม และวัฒนธรรมคือโครงสร้างความหมายของสัญลักษณ์ การสื่อสารทางวัฒนธรรมเป็นแนวคิดในการวิเคราะห์ภาษาเพื่อทำความเข้าใจวัฒนธรรม Geertz (1973, p. 90) เป็นผู้นำเสนอแนวคิดนี้ โดยกล่าวว่าคนที่มนุษย์จะรู้จักและเข้าใจวัฒนธรรมได้ก็ด้วยการแปลความหมาย หรือค้นหาความหมายที่แฝงอยู่ในสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น เพื่อใช้ในการสื่อสารความรู้ ความเข้าใจ และ

ทัศนคติที่มีต่อวิถีชีวิต ดังนั้นการสื่อความหมายทางวัฒนธรรมจึงให้ความสำคัญกับการเข้าถึงความหมายของสัญลักษณ์ เนื่องจากเป็นแบบแผนทางวัฒนธรรม (cultural patterns) และเนื่องจากวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับอำนาจซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่แฝงอยู่ในสังคม การวิเคราะห์วัฒนธรรมจากข้อสมมติซึ่งเป็นสัญลักษณ์ทางศาสนา จะทำให้เข้าใจระบบความคิด ค่านิยม และเหตุจูงใจที่ชาวมุสลิมสร้างตัวสัญลักษณ์อันได้แก่ข้อสมมติขึ้นมา นอกเหนือจากเพื่อใช้เรียกแทนสถานที่เท่านั้น

ดังนั้นข้อมีสยิดจึงมีพลังในการควบคุมความหมายของการสื่อสารทางวัฒนธรรม ไม่เปลี่ยนแปลงตามตัวแปรต่าง ๆ แม้ในกรุงเทพมหานครที่เป็นเขตพหุวัฒนธรรม และเต็มไปด้วยกระแสการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน การวิเคราะห์ภาพสะท้อนจากการสื่อสารทางวัฒนธรรมของข้อมีสยิด จึงสามารถทำให้เข้าใจความหมายทางวัฒนธรรมของข้อมีสยิด ตามเจตจำนงของบรรพบุรุษชาวมุสลิมได้อย่างแท้จริง

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยทางภาษา วัฒนธรรมไทย และคติชนวิทยาที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการสื่อสารทางวัฒนธรรม พบว่าการวิเคราะห์การสื่อสารทางวัฒนธรรมมีเพียง การวิเคราะห์วัฒนธรรม ศาสนา และความเชื่อ ผ่านสัญลักษณ์เกี่ยวกับสัตว์ เช่น งานวิจัยของพิเชฐแสงทอง (2539) เรื่อง นาคใน “นาคาคติ” อีสานลุ่มน้ำโขง: ชีวิตทางวัฒนธรรมจากพิธีกรรมร่วมสมัย งานวิจัยของปฐม หงษ์สุวรรณ (2550) เรื่อง บทบาทของ “หมา” ในตำนานและพิธีกรรมของชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในอุษาคเนย์ และการวิจัยเกี่ยวกับพระพุทธรูปในศาสนาพุทธของวีรศักดิ์ จารุณปัทมภ์ (2544) เรื่อง สัญลักษณ์พระสยามเทวาธิราช: การวิเคราะห์และตีความหมายเชิงมานุษยวิทยา ผู้วิจัยไม่พบงานวิจัยที่วิเคราะห์การสื่อสารทางวัฒนธรรมผ่านภาษาที่สัมพันธ์กับศาสนาอิสลาม หรือการวิเคราะห์สัญลักษณ์ที่เป็นภาษาของกลุ่มชาวมุสลิมในสังคมไทย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิเคราะห์สัญลักษณ์ทางภาษาที่มีความสัมพันธ์กับศาสนาอิสลาม ได้แก่ ชื่อมัสยิด เพื่อทำความเข้าใจแก่นของวัฒนธรรม และเหตุจูงใจที่ชาวมุสลิมสร้างตัวสัญลักษณ์หรือตั้งชื่อมัสยิดขึ้นมา ผู้วิจัยจะวิเคราะห์และตีความชื่อมัสยิด โดยเชื่อมโยงความหมายที่ได้จากการวิเคราะห์ภาษาของชื่อมัสยิด เข้ากับเหตุการณ์ (event) และความผูกพันกับบรรพบุรุษชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห้ชื่อสถานที่ พบว่า มีเพียงการศึกษาวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้าน ชื่อถนน ชื่อคลอง ชื่อร้านค้า และชื่อวัด ยังไม่ปรากฏ ผู้ศึกษาวิเคราะห์ชื่อมัสยิดมาก่อน ทั้งในด้านลักษณะภาษาและภาพสะท้อนวัฒนธรรม ซึ่งชื่อ มัสยิดเป็นชื่อที่มีลักษณะเฉพาะและน่าสนใจดังที่กล่าวมาข้างต้น ผลการวิจัยจะช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างศาสนา ความเชื่อ ชุมชน แสดงให้เห็นวิถีชีวิตและค่านิยมของชาวไทยมุสลิมใน

กรุงเทพมหานครได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาษาที่ใช้ตั้งชื่อมัสยิด ได้แก่ ที่มาของภาษา ความหมายที่ปรากฏ และวิเคราะห์ภาพสะท้อนจากการสื่อสารทางวัฒนธรรมของชื่อมัสยิดใน เขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ทั้งต่อชาวไทยมุสลิมที่จะได้ทราบถึง รากฐานทางวัฒนธรรมของตน และต่อประชาชนทั่วไปที่จะเข้าใจอัตลักษณ์และระบบความคิด ของชาวไทยมุสลิม อันเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างความสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม ตาม พระบรมราโชบายคุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ 4 ประการ ในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร และเป็นการเผยแพร่ข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน อันจะสร้างความตระหนักในการสืบทอดข้อมูลชุมชนแก่ประชาชนในกรุงเทพมหานครอย่าง ภาคภูมิใจต่อไป

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ใช้ทฤษฎีเรื่องอุปลักษณ์ (metaphor) และทฤษฎีการสื่อความหมาย ทางวัฒนธรรม (The Interpretation of Cultures) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ภาษาเพื่อ ทำความเข้าใจวัฒนธรรม ดังนี้

ทฤษฎีเรื่องอุปลักษณ์ (metaphor) เป็นทฤษฎีที่วิเคราะห์ภาษาที่เกิดจากการนำ ภาษามาใช้ในการเปรียบเทียบ โดยการศึกษาและวิเคราะห์อุปลักษณ์มีแนวคิดที่ต่างกันสอง แนวคิด ได้แก่ การวิเคราะห์อุปลักษณ์ตามทฤษฎีดั้งเดิม (traditional theory) ซึ่งอธิบาย อุปลักษณ์จากการตีความรูปภาษา ส่วนอีกแนวคิดหนึ่งจะเป็นการวิเคราะห์อุปลักษณ์ตาม แนวคิดภาษาศาสตร์ปริชาน (cognitive linguistic) ซึ่งเป็นแนวคิดภาษาศาสตร์แนวใหม่ใน ปัจจุบัน ที่อธิบายว่าอุปลักษณ์การใช้ภาษาที่เกี่ยวข้องกับระบบความคิดของผู้ใช้ภาษา ไม่ได้ เป็นเพียงแค่ความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาษากับการใช้ภาษาในเชิงเปรียบเทียบเท่านั้น แต่ยังเป็น เรื่องที่สัมพันธ์กับระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาในแต่ละสังคม (ชัชวดี ศรีลัมพ์, 2549, น. 26) การวิเคราะห์อุปลักษณ์ด้วยแนวคิดภาษาศาสตร์ปริชานนี้จะสะท้อนระบบความคิดของ คนในสังคมผ่านการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน โดยที่มนุษย์ไม่รู้ตัวว่าภาษาที่ใช้เป็นการเปรียบเทียบ ซึ่งเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980) ได้เรียกอุปลักษณ์ตามแนวคิด ภาษาศาสตร์ปริชานไว้ว่า “อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์” (conceptual metaphor) การจะเข้าใจ อุปลักษณ์ได้ก็ต่อเมื่อนำไปใช้เปรียบเทียบกับรูปภาษาอื่น ๆ กล่าวคือการทำให้อุปลักษณ์ ที่เป็นนามธรรมด้วยการนำไปเปรียบเทียบกับรูปภาษาที่เป็นรูปธรรม

กระบวนการดังกล่าวทำให้สิ่งที่ป็นนามธรรมกลายเป็นรูปธรรมได้ด้วยการถ่ายโยง ความหมายจากวงความหมายต้นทาง (source domain) มีที่มาจากประสบการณ์ในชีวิต

ประจำวันเป็นรูปธรรมหรือมีตัวตนไปยังวงความหมายปลายทาง (target domain) ที่มีลักษณะเป็นนามธรรมแปรไปตามสังคมและวัฒนธรรม (Lakoff & Johnson, 1980) ดังนั้นการวิเคราะห์เชื่อมโยงตามทฤษฎีเรื่องอุปลักษณ์ โดยเฉพาะกรอบแนวคิดอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์จะสะท้อนให้เห็นรูปภาพที่เป็นอุปลักษณ์ของเชื่อมโยงได้อย่างชัดเจน และทำให้เข้าใจว่าเชื่อมโยงมีกระบวนการการถ่ายโยงความหมายในลักษณะใด เนื่องจากเชื่อมโยงมีความหมายสะท้อนให้เห็นกระบวนการทางปริชาณที่ทำให้เชื่อมโยงเป็นตัวแทนของสิ่งที่เป็นามธรรม เช่น สวรรค์ ความดีงาม และอัตลักษณ์ทางศาสนาอิสลาม เป็นต้น ให้กลายเป็นรูปธรรม อันจะนำไปสู่ความเข้าใจระบบความคิดของชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานครได้อย่างชัดเจน

ทฤษฎีการสื่อความหมายทางวัฒนธรรม (The Interpretation of Cultures) Geertz (1973, p. 90) เป็นผู้นำเสนอแนวคิดนี้ โดยกล่าวว่า การที่มนุษย์จะรู้จักและเข้าใจวัฒนธรรมได้ก็ด้วยการแปลความหมาย หรือค้นหาเอาความหมายที่แฝงอยู่ในสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการสื่อสาร ความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่มีต่อวิถีชีวิต Geertz ขยายความเกี่ยวกับสัญลักษณ์ดังกล่าวว่าเป็นการกระทำ เหตุการณ์ คุณลักษณะ และความสัมพันธ์ที่ใช้เป็นสื่อแทนแนวความคิด (conception) ดังนั้นแนวความคิดก็คือความหมายของสัญลักษณ์ซึ่งเป็นรูปแบบความคิดที่สัมผัสได้เป็นการแสดงออกที่เป็นรูปธรรมของความคิด ทัศนะ การพิจารณาตัดสินใจ ความปรารถนา หรือความเชื่อ Geertz กล่าวว่า การกระทำทางวัฒนธรรมเป็นการสร้างความเข้าใจและการใช้รูปแบบของสัญลักษณ์ถือเป็นกิจกรรมทางสังคม ดังนั้นความหมายของสัญลักษณ์จึงมีความเป็นส่วนรวม การที่คนในกลุ่มใช้สัญลักษณ์ใดในการสื่อสารระหว่างกันได้ ความหมายของสัญลักษณ์เหล่านั้นก็ต้องเป็นที่รู้จักกันในกลุ่มคนเหล่านั้น คือ มีการตกลงร่วมกันอันเป็นลักษณะสำคัญของการสื่อสารนั่นเอง

การสื่อสารทางวัฒนธรรมจึงให้ความสำคัญกับการเข้าถึงความหมายของสัญลักษณ์ เนื่องจากเป็นแบบแผนทางวัฒนธรรม (cultural patterns) หรือชุดของสัญลักษณ์ (sets of symbols) ที่มีลักษณะสำคัญคือเป็นตัวแบบ (models) ตัวแบบนี้มีสองประเภทคือ “ตัวแบบของ” (model on) หมายถึง การสร้างสัญลักษณ์ขึ้นมาเลียนแบบสิ่งที่ไม่ใช่ และ “ตัวแบบสำหรับ” (model for) หมายถึง การจัดระบบที่ไม่ใช่สัญลักษณ์ เป็นตัวแบบที่ใช้วางแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ทางกายภาพหรือสังคม สรุปว่าเป็นตัวแบบสำหรับสิ่งที่เป็นจริง (model for reality) แบบแผนวัฒนธรรมมีลักษณะเป็นสองด้าน คือให้ความหมายแก่สิ่งที่เป็นจริงทางสังคมและทางกายภาพ โดยปรับปรุงร่างของตัวแบบให้เหมือนสิ่งที่เป็นจริง (model of) และปรับปรุงร่างของสิ่งที่เป็นจริงให้เหมือนตัวแบบ (model for) การมีสองมิติเป็นสิ่งที่แยกสัญลักษณ์แท้จริงออกจากสิ่งที่ให้ความหมายอย่างอื่น ๆ ตัวแบบของ (model of) จำกัได้อยู่เฉพาะมนุษย์เท่านั้น (Geertz, 1973, pp. 3-30)

สำหรับชาวมุสลิมซึ่งเป็นสมาชิกในวัฒนธรรมนั้น จะสามารถเข้าถึงธรรมชาติของการสื่อความหมายได้จากความเข้าใจสัญลักษณ์ (symbols) และเครื่องหมาย (signs) ที่สะท้อนจากชื่อมัสยิด ดังนั้นการวิจัยจึงต้องพิจารณาภาวะแวดล้อมแท้จริงหรือบริบททางวัฒนธรรมประกอบด้วย การวิเคราะห์การสื่อสารทางวัฒนธรรมจากชื่อมัสยิดครั้งนี้ผู้วิจัยจึงจะให้ความสนใจต่อภาวะแวดล้อมของการสื่อความหมายด้วย เนื่องจากบริบทเหล่านี้จะช่วยชี้แนะ (clues) ให้เห็นว่ากระบวนการสื่อความหมายมีกฎเกณฑ์อย่างไร

3. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ รายชื่อมัสยิดในกรุงเทพมหานคร ทั้งมัสยิดที่จดทะเบียนจัดตั้งมัสยิด จำนวน 172 ชื่อ และมัสยิดที่ไม่ได้จดทะเบียนจัดตั้งมัสยิด จำนวน 11 ชื่อ รวม 183 ชื่อ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลรายชื่อมัสยิดที่จดทะเบียนจากระบบบริหารจัดการข้อมูลมุสลิมสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำกรุงเทพมหานคร และเก็บรวบรวมข้อมูลรายชื่อมัสยิดที่ไม่ได้จดทะเบียนด้วยการลงพื้นที่ภาคสนาม

เมื่อได้ข้อมูลเพียงพอแล้วผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยวิเคราะห์ที่มาของภาษาที่ใช้ตั้งชื่อมัสยิดว่ามีที่มาจากภาษาใด จำแนกหมวดหมู่ความหมายของชื่อมัสยิด จากนั้นตรวจทานกับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 พจนานุกรมอรรถนิธิต่ออาพินดี นำมาเรียงลำดับความถี่ หาอัตราร้อยละและให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการใช้ภาษาในการตั้งชื่อ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านอิสลามศึกษาและภาษาอาหรับตรวจสอบที่มาของภาษาและการแปลความหมายของชื่อมัสยิด การวิเคราะห์ภาพสะท้อนจากการสื่อสารทางวัฒนธรรมของชื่อมัสยิด ผู้วิจัยวิเคราะห์จากความหมายที่ปรากฏประกอบกับข้อความในคัมภีร์อัลกุรอาน และอัลหะดีษ

4. ผลการวิจัย

4.1 ลักษณะของภาษาที่ใช้ตั้งชื่อมัสยิดในกรุงเทพมหานคร

4.1.1 ที่มาของภาษา

ที่มาของภาษาที่ใช้ตั้งชื่อมัสยิดพบ 4 ลักษณะ คือ ชื่ออาหรับ 166 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 90.71 ชื่อไทย 11 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 6.01 ชื่อไทยประสมอาหรับ 3 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 1.64 ชื่อมลายู-ชาว 2 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 1.09 และชื่อไทยประสมฮินดู 1 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 0.55 ตามลำดับ

จะเห็นว่าอัตราร้อยละของชื่อมัสยิดที่เป็นชื่ออาหรับ ซึ่งมีที่มาจากภาษาอาหรับ ปรากฏเป็นจำนวนมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานครนิยมตั้งมัสยิดด้วย

ภาษาอาหรับ เนื่องจากภาษาอาหรับมีความสำคัญในการถ่ายทอดประวัติศาสตร์ ข้อบัญญัติ
อุดมการณ์ ความศรัทธาในศาสนาอิสลาม เนื่องจากเป็นภาษาที่พระเจ้าทรงเลือกใช้ในการ
ประทานอัลกุรอานแก่มวลมนุษย์ ดังที่ปรากฏในอัลกุรอาน ความว่า

“แท้จริงเรา เราได้ส่งมัน อัลกุรอานลงมาเป็นภาษาอาหรับ เพื่อผู้เจ้าจะได้ใช้ปัญญา”
(สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ, 1919, น. 552)

“และก่อนหน้านี้นี้มีคัมภีร์ของมุซาเป็นแบบอย่างและความเมตตา และมีอัลกุรอานเป็น
คัมภีร์ที่ยืนยันเป็นภาษาอาหรับ เพื่อเตือนบรรดาผู้กระทำความผิด และเป็นข่าวดีแก่ผู้กระทำ
ความดี” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ, 1919, น. 1308)

จากโครงการในอัลกุรอานที่นำมากล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าอัลลอฮ์ซึ่งเป็นพระเจ้า
องค์เดียวในศาสนาอิสลาม ได้เลือกภาษาอาหรับเป็นสื่อกลางในการประทานคำสอนของ
พระองค์ในอัลกุรอาน ภาษาอาหรับจึงเป็นภาษาที่สำคัญในศาสนาอิสลาม และมีความสำคัญ
ที่ชาวมุสลิมต้องเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจคำสอนในโครงการต่าง ๆ ที่มาของชีอะฮ์ฮิดจากภาษา
อาหรับจึงเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมอิสลาม อันแสดงถึงเอกลักษณ์ด้านภาษาของชาวมุสลิม
การตั้งชื่อมัสยิดในกรุงเทพมหานครด้วยชื่ออาหรับจึงสอดคล้องกับหลักการทาง
ศาสนา เนื่องจากในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอิสลาม จะใช้ถ้อยคำภาษาอาหรับ เช่น
ในการนมาซอันถือเป็นศาสนกิจสำคัญของชาวมุสลิมทุกคน จำเป็นต้องกล่าว ซูเราะห์อัลฟาติฮะฮ์
เป็นภาษาอาหรับ ชาวมุสลิมทุกคนจึงต้องเรียนภาษาอาหรับเพื่อใช้อ่านบทอัลฟาติฮะฮ์

นอกจากนี้ในการดำรงชีวิตของชาวมุสลิมตามวัฒนธรรมอิสลาม เมื่อต้องการอุทาน
หรือกล่าวคำเพื่อแสดงความรู้สึก ชาวมุสลิมมักจะกล่าวพระนามพระเจ้าอยู่เสมอ เช่น เมื่อมี
ผู้ที่ให้สิ่งของหรือทำให้เกิดความพอใจ ชาวมุสลิมจะขอบคุณด้วยการกล่าวว่า “ญะฮากุ
มุลลอฮ์” หมายความว่า ขออัลลอฮ์ทรงตอบแทน เมื่อมีผู้แบ่งปันสิ่งของให้ ชาวมุสลิมจะ
กล่าวว่า “บารออัลลอฮ์ ฟีมาลิกา อะอะฮ์ลิกา” หมายความว่า ขออัลลอฮ์ทรงเพิ่มพูนแก่ท่าน
ซึ่งทรัพย์ของท่าน และครอบครัวของท่าน ซึ่งมีความหมายลักษณะเดียวกับคำว่า “ญะฮากุ
มุลลอฮ์ บารออัลลอฮ์” ขอให้อัลลอฮ์ทรงเพิ่มพูนและตอบแทนความดีให้กับเขา เมื่อพบสิ่งที่
ดีงาม กล่าวว่า “อัลฮัมดุลิลลาฮ์” หมายถึง ขอสรรเสริญอัลลอฮ์ หรือ มวลการสรรเสริญเป็น
ของอัลลอฮ์ เป็นต้น แม้กระทั่งการทักทาย ปฏิสนธิ์การระหว่างชาวมุสลิมด้วยกันก็เป็นถ้อยคำ
ภาษาอาหรับทั้งสิ้น เช่น เมื่อพบชาวมุสลิมด้วยกันจะกล่าวว่า “อัสสลามอะลัยกุม” ผู้ที่ถูกทัก
จะตอบรับโดยกล่าวว่า “วะอะลัยกุมสลาม”

เนื่องจากภาษาอาหรับมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิม ทั้งในแง่ของการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและการสื่อสารในชีวิตประจำวันดังกล่าว หลักสูตรอิสลาม ศึกษาพิธีกรรมประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮ์) พ.ศ. 2559 กระทรวงศึกษาธิการ จึงบรรจุการสอนภาษาอาหรับไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้เพื่อเป็นพื้นฐานการทำความเข้าใจ อัลกุรอาน อัลฮะดีษ อัลอากิดะฮ์ อัลฟิกฮ์ อัลอัคลาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการฟัง พูด อ่านและเขียนภาษาอาหรับ รวมถึงให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าและมีทักษะในการใช้ภาษาอาหรับเพื่อการเรียนรู้ สื่อสาร ค้นคว้า ตีความบทบัญญัติอิสลามและสื่อความหมายในชีวิตประจำวัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559, น. 42) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภาษาอาหรับ ทั้งในแง่ของการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอิสลาม การศึกษาหลักการทางศาสนาอิสลาม และการดำรงชีวิตตามวัฒนธรรมอิสลาม ซ็อมัสยิด ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญของชาวมุสลิมจึงมีที่มาทางภาษาเป็นชื่ออาหรับมากที่สุด

หากพิจารณาเรื่องอัตลักษณ์ หรือการสร้างความเป็นตัวตน (identity) จะพบว่าการนิยามตั้งชื่อมัสยิดในกรุงเทพมหานครเป็นชื่ออาหรับ เป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรมเพื่อแสดงอัตลักษณ์ เป็นลักษณะของการสร้างความเข้มแข็งให้กับวัฒนธรรมของตนที่มีอยู่เดิม แทนที่จะรับเอาวัฒนธรรมอื่น ๆ เข้าเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ของตนเอง อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2534, น. 187-195) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการสร้างอัตลักษณ์ว่า เป็นผลมาจากการปรับตัวของประชาชน ภายใต้กระแสของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในกระบวนการโลกาภิวัตน์ ทำให้สังคมมีความเป็นพหุลักษณะค่อนข้างมาก ดังนั้นกลุ่มชนแต่ละกลุ่มจึงต้องพยายามสร้างความเป็นตัวตนของตนขึ้นมา เท่ากับเป็นการสร้างพื้นที่ใหม่ทางสังคม เพื่อจัดปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจใหม่ที่ยืนในสังคมและไม่ถูกขับเป็นคนชายขอบ ดังนั้นชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศ เป็นศูนย์กลางการปกครอง การเมือง สังคม เศรษฐกิจ และการท่องเที่ยว จึงมีปัจจัยและความเสี่ยงในการผสมกลมกลืนให้ละทิ้งวัฒนธรรมของตน แล้วรับเอาวัฒนธรรมหลักของชาติเป็นอัตลักษณ์ของตน ด้วยเหตุที่เป็นคนส่วนน้อยในสังคมและมีวัฒนธรรมเฉพาะตัว การนิยามตั้งชื่อมัสยิดในกรุงเทพมหานครเป็นชื่ออาหรับจึงเป็นการสร้างอัตลักษณ์แสดงตัวตนทางวัฒนธรรมของชาวมุสลิมอย่างชัดเจน

ผลการวิเคราะห์ที่มาของภาษาที่ใช้ตั้งชื่อมัสยิดในกรุงเทพมหานคร ที่มีชื่ออาหรับมากที่สุด จึงเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นโดยปัจจัยภายในชุมชนของชาวมุสลิมเองเท่านั้น แต่เป็นผลจากบริบททางสังคมในกรุงเทพมหานครด้วย กล่าวคือท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมกรุงเทพมหานคร มีแนวคิดเกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อต่าง ๆ มากมาย ชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานครจึงต้องการสร้างความหมายหรือให้นิยามตนเอง โดยการ

ใช้ชื่อมัสยิดประจำชุมชนเป็นชื่ออาหรับ ซึ่งถือเป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมที่สำคัญในการแสดงออกถึงตัวตนได้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้ยังพบว่าที่มาของภาษาที่ใช้ตั้งชื่อมัสยิดในกรุงเทพมหานครยังมีที่มาจากภาษาอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ภาษาอาหรับ ได้แก่ ชื่อไทย ชื่อมลายู-ชวา ชื่อไทยประสมอูรดู ที่มาของภาษาเหล่านี้สัมพันธ์กับบริบททางสังคมและภูมิหลังของมัสยิดและชาวมุสลิมที่อาศัยอยู่ในชุมชนใกล้เคียงมัสยิดแต่ละแห่ง ชื่อมัสยิดที่เป็นชื่อไทยมักตั้งตามชื่อบุคคลสำคัญที่มีคุณูปการต่อมัสยิด เช่น มัสยิดบางอุทิศ ตั้งตามชื่อของนางบาง นานา ผู้บริจาคที่ดินและทรัพย์สินในการก่อสร้างมัสยิด

ชื่อมัสยิดที่เป็นชื่อมลายู-ชวา เนื่องจากชาวมุสลิมที่ก่อสร้างมัสยิดและอาศัยอยู่ในบริเวณนั้นมีเชื้อสายมลายู ชวา หรือมีภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย เช่น มัสยิดยะวา มาจากคำว่า ยะหฺวา หมายถึง ชาวชวา เนื่องจากบรรพบุรุษของชาวมุสลิมในบริเวณที่ตั้งมัสยิดยะวาเป็นชาวชวา อพยพมาจากประเทศอินโดนีเซียในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยใช้เรือใบและเรือกลไฟ เมื่อถึงประเทศไทยได้ปักหลักสร้างบ้านเรือนในตรอกโรงน้ำแข็ง ถนนสารธรใต้ เขตยานนาวา และได้สร้างมัสยิดโดยใช้ชื่อที่เป็นภาษาชวาเพื่อสื่อถึงภูมิหลังของชุมชนดังกล่าว เช่นเดียวกันกับชื่อมัสยิดที่เป็นชื่อไทยประสมอูรดู ได้แก่ มัสยิดมิตรภาพไทย-ปากีสถาน เนื่องจากเป็นมัสยิดที่สร้างโดยชาวมุสลิมเชื้อสายอูรดูที่อพยพมาจากประเทศปากีสถานในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ลักษณะเช่นนี้แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างที่มาทางภาษาของชื่อมัสยิดและบริบททางสังคมและภูมิหลังของมัสยิดแต่ละแห่ง สะท้อนให้เห็นความเป็นพหุวัฒนธรรมของสังคมในกรุงเทพมหานครได้อย่างชัดเจน นำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ทางศาสนาอิสลามเพื่อยืนยันความเป็นตัวตนของชาวมุสลิมในแต่ละชุมชน เพื่อให้มีพื้นที่ในการแสดงออกทางวัฒนธรรมในการที่จะดำรงอยู่ร่วมกับชาวไทยพุทธและกลุ่มอื่น ๆ ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี

4.1.2 ความหมายของชื่อมัสยิด

ความหมายของชื่อมัสยิดพบ 11 ลักษณะ ได้แก่ ความหมายเกี่ยวกับ คุณลักษณะของศาสนาอิสลาม 38 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 20.76 ความรัก ความสามัคคี การรวมตัวกันเพื่ออิสลาม 23 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 12.11 สถานที่ สิ่งปลูกสร้าง 21 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 11.46 คุณธรรม ความดี 21 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 11.46 การชี้นำทางศาสนา 21 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 11.46 ความศรัทธา การสำรวมตนต่อพระเจ้า 18 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 9.83 ความสันติ ความสุข 11 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 6 สวรรค์ 11 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 6 ความภักดีต่อพระเจ้า 9 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 4.92 พระนามและคุณลักษณะของพระเจ้า 7 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 3.82 และชื่อบุคคล 4 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 2.18 ตามลำดับ

จะเห็นว่าชื่อมัสยิดที่มีความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะของศาสนาอิสลามมีจำนวนมากที่สุด ชื่อเหล่านี้สื่อถึงลักษณะที่แสดงให้เห็นความดีงามของศาสนาอิสลาม หรือลักษณะประจำศาสนาอิสลาม สะท้อนถึงทัศนคติของชาวมุสลิมแต่ละชุมชนที่มีต่อศาสนาอิสลามอย่างชัดเจน ซึ่งคุณลักษณะของศาสนาอิสลามเหล่านี้ ปรากฏในอัลกุรอานเสมอ เช่น มัสยิดอัลยัซรอ หมายถึง ความง่ายดายของศาสนาอิสลาม คุณลักษณะนี้ปรากฏในอัลกุรอาน ความว่า “และอัลลอฮ์มิได้ทรงทำให้เรื่องของการศาสนาเป็นการลำบากแก่พวกเจ้า” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ, 1919, น. 799) และมัสยิดนุรุลยะกิน เป็นอุปลักษณฺ์แสงแห่งความเที่ยงตรง (ของศาสนาอิสลาม) คุณลักษณะนี้ปรากฏในอัลกุรอาน ความว่า “และนี่แหละคือทางแห่งพระผู้อภิบาลของเจ้าโดยมีสภาพอันเที่ยงตรง” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ, 1919, น. 357)

การตั้งชื่อมัสยิดที่มีความหมายลักษณะนี้แสดงถึงความเชื่อมั่นและความผูกพันของชาวมุสลิมที่มีต่อศาสนาอิสลาม เนื่องจากคำสอนของพระเจ้าที่ถ่ายทอดผ่านอัลกุรอานครอบคลุมแนวทางการดำเนินชีวิตของชาวมุสลิมตั้งแต่เกิดจนกระทั่งวันพิพากษา ทั้งเรื่องการปฏิบัติศาสนกิจ บทบัญญัติต่าง ๆ จรรยา มารยาท การปฏิบัติตนในสังคม การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตอย่างครบถ้วน ดังที่พระองค์ตรัสไว้ในอัลกุรอาน ความว่า “เรามีได้ให้บทพร่องแต่อย่างใดในคัมภีร์ (อัลกุรอาน)” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ, 1919, น. 298-299)

ไม่เพียงแนวทางของศาสนาอิสลามที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตของชาวมุสลิมเท่านั้น เจตนาของพระเจ้าที่ประทานศาสนาอิสลามมาเพื่อปลดปล่อยมนุษยชาติออกจากความมืดมิดของอวิชชา ทำให้ชาวมุสลิมพบแสงสว่างและแนวทางที่ดีงามในการดำรงชีวิตตั้งข้อความในอัลกุรอาน ความว่า “อะลีฟ ลาม รอ คัมภีร์ที่เราได้ประทานลงมาแก่เจ้าเพื่อให้เจ้านำมนุษยออกจากความมืดมนทั้งหลาย สู่ความสว่าง ด้วยอนุมัติของพระเจ้าของพวกเขา สู่ทางของพระผู้เดชานุภาพ ผู้ทรงได้รับการสรรเสริญ” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ, 1919, น. 598)

นอกจากนี้คุณลักษณะของศาสนาอิสลามตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล ดังที่อาลี เสือสมิง (2556, น. 13) กล่าวว่า คุณลักษณะของศาสนาอิสลามสอดคล้องกับเหตุผลทางปัญญา ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีศรัทธาอย่างมีเหตุผล มุ่งเน้นการรักษาสภาพความเป็นอารยธรรมด้วยคุณค่าทางจริยธรรมที่เข้มแข็ง ดังนั้นคุณลักษณะต่าง ๆ ของศาสนาอิสลามจึงเป็นพื้นฐานระบบความคิดของชาวมุสลิมที่ถูกกล่อมเกลามาจากหลักความเชื่อ และแนวทางปฏิบัติของศาสนาอิสลาม ความคิดเหล่านี้แสดงออกในลักษณะต่าง ๆ กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงออกผ่านความหมายของถ้อยคำในภาษา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Taunen (2006) ที่สรุปได้ว่าภาษาสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของกลุ่มชนแต่ละกลุ่ม ในที่นี้ชื่อของมัสยิด

ซึ่งถือเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนาอิสลามเพื่อการวิงวอนต่อพระเจ้า จึงเป็นพื้นที่ในการแสดงออกถึงการยึดมั่นในคุณลักษณะของศาสนาอิสลาม ชื่อของมัสยิดในกรุงเทพมหานครจึงมีความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะของศาสนาอิสลามมากที่สุด

4.2 ภาพสะท้อนการสื่อสารทางวัฒนธรรมจากชื่อมัสยิดในกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยพบว่าภาพสะท้อนการสื่อสารทางวัฒนธรรมจากชื่อมัสยิดในกรุงเทพมหานครมี 6 ประการ ได้แก่

4.2.1 ภาพสะท้อนการสร้างเชื่อมั่นในเอกภาพของพระเจ้า

ความเชื่อมั่นในเอกภาพของพระเจ้า หมายถึง การรู้จักอัลลอฮ์ และยอมรับในความเป็นหนึ่งในเดียวของพระองค์ ซึ่งเป็นหลักการแรกที่มีมุสลิมทุกคนจะต้องยึดมั่นและทำหน้าที่เชิญชวนมวลมนุษยةสู่อิสลาม ชื่อมัสยิดที่สะท้อนความเชื่อมั่นในเอกภาพของพระเจ้า ได้แก่ ชื่อมัสยิดที่มีความหมายเกี่ยวกับความศรัทธา การสำรวม ความภักดีต่อพระเจ้า รวมถึงพระนามและคุณลักษณะของพระเจ้า เช่น มัสยิดซุลกูลุมุต-ตากีน หมายถึง แนวทางของผู้สำรวมต่อพระเจ้า มัสยิดอัดดักก์วา หมายถึง การยำเกรงต่อพระเจ้า มัสยิดยามีอุลอบาเดห์ หมายถึง ศูนย์รวมความภักดีต่อพระเจ้า เป็นต้น

4.2.2 ภาพสะท้อนการอ้างสังคมมุสลิม

การอ้างสังคมมุสลิม หมายถึง การรักษาลักษณะที่เป็นอุมมะฮ์ หรือประชาชาติอิสลาม ภายใต้ความดีงามของอิสลามอันเป็นศาสนาของอัลลอฮ์ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “อุมมะตุนนาอิดะฮ์” หรือ “ประชาชาติเดียวกัน” ชื่อมัสยิดที่สะท้อนการอ้างสังคมมุสลิม ได้แก่ ชื่อมัสยิดที่มีความหมายเกี่ยวกับความสันติ ความสุข ความรัก ความสามัคคี การรวมตัวกันเพื่ออิสลาม และการชี้นำทางศาสนา เช่น มัสยิดอัลสลาม หมายถึง ความสันติ มัสยิดยัมอียะตุลมุสลิมิน หมายถึง สมาคมแห่งมวลมุสลิม มัสยิดฮิเตยาตุลอิสลาม หมายถึง แนวทางแห่งอิสลาม เป็นต้น

4.2.3 ภาพสะท้อนการประกันการตอบแทนในสวรรค์

การประกันการตอบแทนในสวรรค์ หมายถึง การสร้างความเชื่อมั่นในวันอาคีเราะฮ์ ซึ่งหมายถึงวันแห่งการพิพากษา (กียามะฮ์) พระเจ้าทรงสร้างสวรรค์ไว้ในโลกอาคีเราะฮ์ เพื่อตอบแทนชาวมุสลิมที่กระทำความดีหลังจากเสียชีวิตและได้รับการพิพากษาด้วยผลบุญ ชื่อมัสยิดที่สะท้อนการประกันการตอบแทนในสวรรค์ ได้แก่ ชื่อมัสยิดที่มีความหมายสื่อถึงสวรรค์ เช่น มัสยิดเราะอู่อตัลญันนะฮ์ เป็นอุปลักษณสวรรค์ มัสยิดมิดฟาฮ์ฮัน เป็นอุปลักษณญะนนะฮ์ มัสยิดดาร์อุสลาม หมายถึง ชื่อของสวรรค์ เป็นต้น

4.2.4 ภาพสะท้อนการนิยามอัตลักษณ์ทางศาสนา

การนิยามอัตลักษณ์ทางศาสนา หมายถึง การกำหนดตัวตนของศาสนาอิสลามและชาวมุสลิมให้ชัดเจน เป็นจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ที่ไม่ได้ถูกกำหนดจากบรรพบุรุษโดยสายเลือด แต่เป็นผลมาจากการจงใจเลือกสรรประวัติศาสตร์ของชาวมุสลิมเอง ชื่อมัสยิดที่สะท้อนการสื่อสารทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับการนิยามอัตลักษณ์ทางศาสนา ได้แก่ ชื่อมัสยิดที่มีความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะของศาสนาอิสลาม เช่น มัสยิดนุรุลอิสลาม เป็นอุปลักษณะรัศมีแห่งอิสลาม มัสยิดลิลาอุลอิสลาม เป็นอุปลักษณะธงชัยแห่งอิสลาม มัสยิดเนียมาตุลอิสลาม หมายถึง ความสง่างามของอิสลาม เป็นต้น

4.2.5 ภาพสะท้อนการปลูกฝังจริยธรรมอิสลาม

การปลูกฝังจริยธรรมอิสลาม หมายถึง การปลูกฝังบัญญัติศีลธรรมที่สำคัญในศาสนาอิสลาม ว่าด้วยการอบรมจิตใจของมนุษย์ ตามคำสอนของศาสนาอิสลามเพื่อการประพฤติตนที่ดีงาม ชื่อมัสยิดที่สะท้อนการปลูกฝังจริยธรรมอิสลาม ได้แก่ ชื่อมัสยิดที่มีความหมายเกี่ยวกับคุณธรรม ความดี ตามจริยธรรมอิสลาม เช่น มัสยิดอัลวารุ้ลอัรรอด หมายถึง แสงสว่างของผู้ทำความดี มัสยิดดารุ้ลอามิน หมายถึง บ้านของผู้ซื่อสัตย์ มัสยิดดร์กียาตุลเอียะห์ซาน หมายถึง การพัฒนาคุณธรรม เป็นต้น

4.2.6 ภาพสะท้อนการบันทึกประวัติศาสตร์ชุมชน

การบันทึกประวัติศาสตร์ชุมชน หมายถึง การเก็บบันทึกข้อมูลจากหลักฐานด้านโบราณวัตถุ โบราณสถาน และชื่อมัสยิด ซึ่งเป็นข้อมูลของชุมชนที่มีลักษณะของท้องถิ่นเป็นหลัก ชื่อมัสยิดที่สะท้อนการบันทึกประวัติศาสตร์ชุมชน ได้แก่ ชื่อมัสยิดที่มีความหมายเกี่ยวกับสถานที่และบุคคล เช่น มัสยิดบ้านอู่ มัสยิดบ้านอู่เป็นมัสยิดที่ตั้งอยู่ในซอยเจริญกรุง 46 แขวงบางรัก เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ชื่อมัสยิดนี้เป็นการสื่อสารทางวัฒนธรรมเพื่อบันทึกประวัติศาสตร์ของชุมชนและมัสยิด เนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นชุมชนของช่างต่อเรือ บริเวณมัสยิดและชุมชนโดยรอบเดิมเป็นอู่ต่อเรือ ในมัสยิดมีการวาดลวดลายเรื่อง “อัลมุบซ์ซึน” ซึ่งเป็นผลงานของช่างในอู่ต่อเรือ ชื่อมัสยิดนี้จึงมีความหมายสื่อถึงบรรพบุรุษและเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรมในชุมชนได้แก่ชาวอู่ต่อเรือ

มัสยิดยะวา มัสยิดยะวาเป็นมัสยิดที่ตั้งอยู่ในซอยเจริญราษฎร์ 1 แขวงยานนาวา เขตสาทร กรุงเทพมหานคร ชื่อมัสยิดนี้เป็นการสื่อสารทางวัฒนธรรมเพื่อบันทึกประวัติศาสตร์ของชุมชนและมัสยิด เนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นชุมชนของชาวยะวา หรือชาวผู้ก่อสร้างมัสยิดนี้ก็เป็นช่างชาวชวา ต่อมาชาวชวาและชาวมลายูอพยพสลับกันดำรงตำแหน่งอิหม่ามสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน ชุมชนโดยรอบยังสื่อสารกันด้วยภาษาชวา มีร้านอาหารชวา

และมุสลิมในชุมชนก็แต่งกายแบบชาว ชีอัมสยิดนี้จึงมีความหมายสื่อถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ชาวของบรรพบุรุษดั้งเดิมในชุมชน เป็นต้น

จากชีอัมสยิดที่นำมากล่าวข้างต้นจะเห็นได้ชัดเจนว่า ชีอัมสยิดเป็นกระบวนการหนึ่งที่ชุมชนมุสลิมในกรุงเทพมหานคร ใช้เป็นเครื่องมือในการบันทึกประวัติความเป็นมาของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่ปรากฏหลักฐานที่บ่งบอกเรื่องราวความเป็นมาอันยาวนานของพื้นที่ เช่น ชุมชนบ้านอู่ ชุมชนชาว ชีอัมสยิดจึงเป็นหลักฐานที่สื่อสารวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์ ทำให้ทราบประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนย้อนกลับไปได้ไกลหลายยุคสมัย ชีอัมสยิดจึงมีความสำคัญและมีบทบาทในฐานะเป็นภาพแทนประวัติศาสตร์ของชุมชน เนื่องจากประวัติศาสตร์ชุมชนไม่ใช่ผลผลิตทางความคิดที่สร้างขึ้นจากพื้นที่ศูนย์กลาง หรือกระแสวัฒนธรรมหลักของไทย แต่เป็นสิ่งที่ชุมชนมุสลิมท้องถิ่นสามารถสร้างขึ้นได้ ชีอัมสยิดจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการบันทึกและสืบทอดประวัติศาสตร์ชุมชน เป็นกระบวนการที่ทำให้มุสลิมรุ่นหลังเข้าใจ “ตัวตน” ของชุมชนในอดีต

ผลการวิจัยลักษณะของภาษาที่ใช้ตั้งชีอัมสยิด ทั้งที่มาของภาษา ลักษณะความหมาย ตลอดจนผลการวิเคราะห์ภาพสะท้อนการสื่อสารทางวัฒนธรรม แสดงให้เห็นกระบวนการสร้างความหมายของชาวมุสลิมผ่านชีอัมสยิดในบริบททางสังคม และวัฒนธรรมไทยอย่างชัดเจน

5. สรุปผล

ผลการวิเคราะห์ลักษณะของภาษาที่ใช้ตั้งชีอัมสยิด ทั้งที่มาของภาษา ลักษณะความหมาย ตลอดจนผลการวิเคราะห์ภาพสะท้อนการสื่อสารทางวัฒนธรรม แสดงให้เห็นกระบวนการสร้างความหมายของมนุษย์ผ่านภาษาในบริบททางสังคม และวัฒนธรรม ตั้งแต่ต้นทางในการสร้างตัวบทจนถึงขั้นการรับรู้และตีความหมาย โดยเชื่อมโยงระหว่างความคิดกับตัวบทอันได้แก่ชีอัมสยิด เพื่อใช้สื่อและอ้างอิงถึงโลกของความเป็นจริงและโลกของจินตนาการในศาสนาอิสลาม อันเป็นวัฒนธรรมสำคัญของชาวมุสลิม สอดคล้องกับคำกล่าวของ Hall (2003, p. 17) ว่า

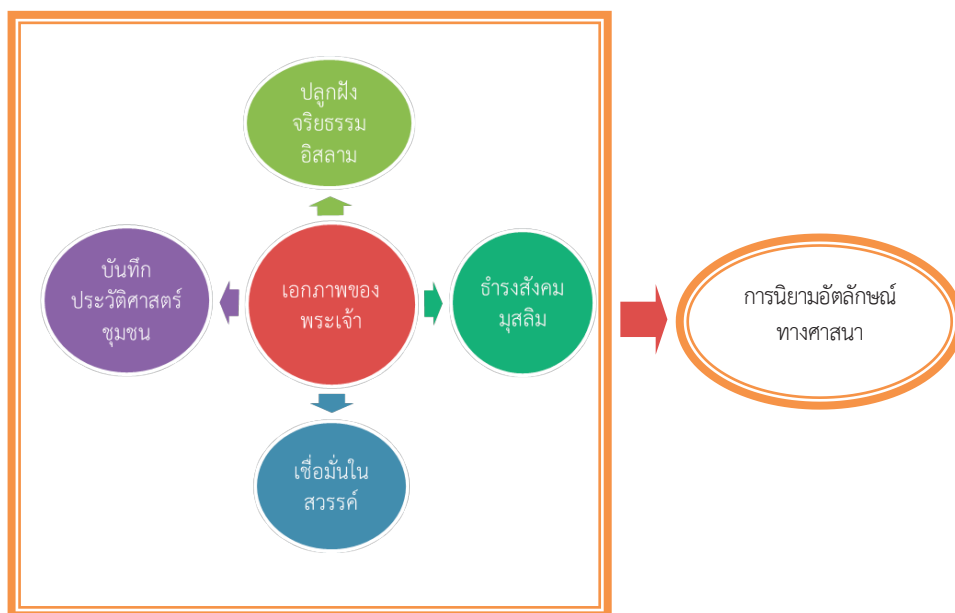
“ภาพตัวแทน คือ การผลิตความหมายของแนวคิดต่าง ๆ ภายในจิตใจของเราผ่านภาษา เป็นส่วนเชื่อมต่อระหว่างแนวคิดและภาษา ซึ่งช่วยให้เราสามารถอ้างอิงถึงโลกในความเป็นจริงของวัตถุ ผู้คน หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งโลกแห่งจินตนาการของวัตถุ ผู้คน และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นเรื่องสมมุติ”

ดังนั้นการสื่อสารทางวัฒนธรรมของช็อมัฮยิดในกรุงเทพมหานคร จึงเป็นกระบวนการผลิตสร้างความหมายจากความคิดของบรรพบุรุษชาวมุสลิมผ่านลักษณะของภาษาที่ใช้ตั้งช็อมัฮยิด จากคำกล่าวของ Hall (2003, p. 17) ข้างต้น เป็นการอธิบายว่าภาษาเป็นสื่อหนึ่งที่นำเสนอทั้งความคิดและความรู้สึกออกมา ดังนั้นการนำเสนอภาพแทนผ่านภาษาจึงเป็นศูนย์กลางของกระบวนการที่ความหมายถูกสร้างขึ้น โดยความหมายของช็อมัฮยิด จะช่วยในการตั้งกฎ บรรทัดฐาน และขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ที่สั่งการและควบคุมความประพฤติของคนในชุมชนแต่ละแห่ง

ผลการวิจัยสะท้อนรากฐานทางวัฒนธรรมที่กำหนดระบบความคิด และวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร สรุปได้ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1

กระบวนการการนิยามอัตลักษณ์ทางศาสนาของชาวมุสลิมจากช็อมัฮยิดในกรุงเทพมหานคร

จากแผนภาพที่ 1 จะเห็นว่าช็อมัฮยิดสะท้อนถึงการยึดมั่นในเอกภาพของอัลลอฮ์เป็นแก่นสารของปรีชาชน นำไปสู่ความศรัทธาทางศาสนาที่มั่นคง โดยเชื่อในการตอบแทนในสวรรค์ อามร์ความเป็นปึกแผ่นของสังคมมุสลิม สืบทอด ปลุกฝังจริยธรรมอิสลามและประวัติศาสตร์ชุมชน ทั้งหมดนี้หลอมรวมเป็นการนิยามอัตลักษณ์ทางศาสนาของชาวมุสลิม

ในกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ผลการวิจัยยังทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างรากฐานทางวัฒนธรรมดังกล่าวกับพฤติกรรมการใช้ภาษาที่มีอิทธิพลต่อกันอย่างใกล้ชิด ทำให้ชาวไทยมุสลิมใช้ภาษาไทยและภาษาอาหรับสลับกันในระดับบริบทหรือปนกันในระดับคำ สังเกตได้จากชื่อยี่ห้อที่เป็นชื่ออาหรับมากที่สุด เหล่านี้เป็นองค์ความรู้สำคัญที่สรุปตัวตนของชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานครได้ชัดเจนและกระชับ หน่วยงานภาครัฐและผู้ต้องติดต่อสัมพันธ์กับชาวมุสลิมควรทำความเข้าใจ และนำไปขยายผลเป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมปัจจุบัน

เมื่อสังเคราะห์ผลการวิจัยทั้งหมดจะทำให้เห็นภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างภาษาที่ยึดโยงองค์ประกอบทางวัฒนธรรมของชาวมุสลิมในสังคมไทยได้อย่างชัดเจน ชื่อยี่ห้อในกรุงเทพมหานครเป็นผลผลิตทางความหมายของระบบความคิดในจิตใจของชาวมุสลิมที่มีความคงทนเพราะเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนา แก่นของความหมายไม่สามารถดัดแปลงและตบแต่งให้ต่างออกไปได้ และไม่สามารถสร้างความหมายใหม่ทดแทนความหมายตามเจตนารมณ์ของผู้ตั้งชื่อยี่ห้อ ชื่อยี่ห้อในกรุงเทพมหานครจึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของชาวมุสลิม และของสังคมไทย ที่มีคุณสมบัติพิเศษในการปกป้องแก่นความหมายเพื่อสื่อสารวัฒนธรรมให้ชนรุ่นหลังรับรู้ได้อย่างครบถ้วน และเมื่อผลการวิจัยนี้เผยแพร่ไปในวงกว้างจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อชาวไทยมุสลิมที่ทราบถึงรากฐานทางวัฒนธรรมของตน และต่อประชาชนทั่วไปที่จะเข้าใจอัตลักษณ์และระบบความคิดของชาวไทยมุสลิม อันเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างความสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม และจะเป็นแนวทางการศึกษาภาษาไทยในบริบททางวัฒนธรรม ที่ผสมผสานกับองค์ความรู้ข้ามศาสตร์ต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *หลักสูตรอิสลามศึกษาพื้นฐานประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อับตาดิอาะฮ์) พ.ศ. 2559*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- ซัซวดี ศรลัมพ์. (2549). *อุปถัมภ์เชิงมนโฑคนในนาฏยภาษา*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ถ้วน สุวรรณศาสน์. (2519). *ศาสนาอิสลาม ฉบับของสำนักจุฬาราชมนตรี*. กรมศาสนา.
- บรรจง บินกาชัน. (2547). *สารานุกรมอิสลาม (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. อัลอะมีน.
- ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2550). บทบาทของ “หมา” ในตำนานและพิธีกรรมของชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในอุษาคเนย์. ใน *กาลครั้งหนึ่ง: ว่าด้วยตำนานกับวัฒนธรรม* (น. 213-231). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประชุมพงศาวดาร เล่มที่ 11. (2507). องค์การค้าของคุรุสภา.

- พิเชฐ แสงทอง. (2539). นาคใน “นาคาคติ” อีสานลุ่มน้ำโขง: ชีวิตทางวัฒนธรรมจากพิธีกรรมร่วมสมัย [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีรศักดิ์ จารุโณปถัมภ์. (2544). สัญลักษณ์พระสยามเทวาธิราช: การวิเคราะห์และตีความหมายเชิงมานุษยวิทยา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย. (2530). ประเทศไทยกับโลกมุสลิม. โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ. (1919). พระมหาคัมภีร์อัล-กุรอาน พร้อมคำแปลเป็นภาษาไทย. ศูนย์กษัตริย์ฟ้าอัด เพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). รายงานผลสำมะโน/สำรวจ. <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/เอกสารเผยแพร่/เอกสารเผยแพร่1130-3494.aspx>
- อาดิศร์ อิดริส รักษมณี. (2558). มัสยิดในกรุงเทพมหานคร. มติชน.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2534). ความเป็นชาติพันธุ์. ใน อานันท์ กาญจนพันธุ์ (บรรณาธิการ), แนวความคิดพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรม (น. 187-195). โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อาลี เสือสมิง. (2556). อารยธรรมอิสลาม *Islamic Civilization*. นันทาพรินตัง.
- Geertz, C. (1973). The Integrative revolution: Primordial sentiments and civil politics in the new states. In C. Geertz (Ed.), *Old societies and NS states: The quest for modernity in Asia and Africa* (pp. 105-157). The Free Press of Glencoe.
- Hall, S. (2003). *Representation: Cultural representations and signifying practices*. SAGE Publications.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. The University of Chicago Press.
- Taunen, D. (2006). Language and culture. In R. Fasold & J. Connor – Linton (Eds.), *An introduction to language and linguistic* (pp. 343-372). Cambridge University Press.